

СХВАЛЕНО

Засідання педагогічної ради
Харківської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №94 Харківської
міської ради Харківської області

Протокол від

«10» травня 2019 р. № 9

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Харківської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №94 Харківської
міської ради Харківської області

Н.В. Федорціва

2019 р.

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПЕРШОГО ЦИКЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВИТИ
ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ
Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №94
Харківської міської ради Харківської області
на 2019/2020 навчальний рік
1, 2 класи**

ХАРКІВ - 2019

I. Загальні засади

Освітня програма *першого циклу початкової освіти* за вальдорфською педагогікою (далі Вальдорфська освітня програма) для учнів 1, 2 класів Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №94 Харківської міської ради Харківської області (далі - Заклад освіти) розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, враховуючи «Основні характеристики (критерії) вальдорфської освіти», визначені Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)), на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 15.09.2014 №1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах», у відповідності до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом МОН України від 07.11.2000 № 522 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.09.2017 за № 1171/31039. При розробці Вальдорфської типової освітньої програми були використані матеріали до навчальних планів та програм Вальдорфських шкіл К. Штокмайера та Т. Ріхтера.

Засновуючись на антропософському уявленні про людину як істоту, яка є не тільки продуктом спадкових факторів та впливу середовища, а істоту, що визначається насамперед індивідуальним духовним принципом, особистим «Я», вальдорфська педагогіка вбачає *сутність освітнього процесу* не тільки в передачі соціального досвіду дорослими та засвоєння його дітьми, а головним чином у всебічному розвитку, відповідно внутрішнім потребам особистості на різних вікових етапах, через гармонійне поєднання та вдосконалення мисленневих, емоційних і вольових функцій у процесі пізнавального та емоційно-вольового опрацювання навчального матеріалу. Учень / учениця Вальдорфської школи не просто сприймає матеріал на когнітивному рівні, але переживає його в особистісному, концептуальному плані. Ідея «співпереживання у навчанні» створює передумови для

глибокої інтеграції навчання, виховання та розвитку особистості дитини. Навчання у Вальдорфській школі має практичну, життєву спрямованість, його теоретичні аспекти постійно пов'язуються з конкретними життєвими реаліями, що сприяє ефективній соціальній адаптації учнів.

Головною метою вальдорфської педагогіки є світоглядне, соціальне і професійне самовизначення кожної окремої особистості в контексті усвідомлення власної індивідуальної свободи та відповідальності.

Ідеї вальдорфської педагогіки співзвучні як з кращими гуманістичними традиціями української педагогіки, так і з сучасними концепціями розвитку освіти.

II. Принципи

Базуючись на принципах Державного стандарту початкової освіти (презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я та безпека), Вальдорфська освітня програма реалізує систему взаємопов'язаних соціофілософських і загальнопедагогічних *принципів* діяльності Вальдорфських шкіл.

Соціофілософські принципи вальдорфської педагогіки є метасвітоглядними, оскільки носять загальнолюдський характер, а саме:

1. **Гуманістична спрямованість** - визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток та прояв своїх здібностей, ствердження благ людини як критерію оцінки суспільних відносин.
2. **Принцип демократизації** передбачає усунення авторитарного стилю виховання, гуманізацію взаємин між вихователями і вихованцями, їх співробітництво, охоплює рівні управління, структури та освітнього процесу в цілому.
3. **Принцип поєднання національного та загальнолюдського** – вихід до загальнолюдського через вивчення національної та світової культури.
4. **Принцип релігійної толерантності** – не пропагувати жодної релігійної конфесії, але залучати до змісту освітнього процесу загальнолюдські надбання світової духовної культури.

5. **Принцип гармонізації родинного та суспільного виховання** передбачає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості, психолого-педагогічний супровід родинного виховання як важливої ланки виховного процесу і забезпечення просвіти батьків з метою підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності та педагогічної культури.

6. **Принцип поєднання соціального та індивідуального:** формування самостійної, самодостатньої особистості, яка вміє поважати та відчувати потреби оточення і позитивно впливати на розвиток та реалізацію інших людей. Необхідною передумовою для втілення цього принципу є розуміння важливості співпраці педагогів, батьків та оточення.

7. **Принцип свободи у самовизначенні.** Кінцева мета виховання – світоглядне, соціальне і професійне вільне самовизначення кожної окремої особистості в контексті культурного усвідомлення своєї індивідуальної свободи і відповідальності.

Загальнопедагогічні принципи вальдорфської педагогіки, створюючи теоретичну і практичну базу реалізації виховання на основі втілення в освітню практику пріоритету людинопізнання, забезпечують послідовність і безперервність процесу виховання й навчання, всебічну розвивальну освіту, виховуюче навчання, постійну динаміку освітнього процесу, реалізуються на власне антропософських підходах до пізнання природи людини:

1. **Принцип дитиноцентризму** - вибір змісту та методів виховання й навчання з орієнтацією насамперед на конкретну дитину, на актуальний стан конкретної групи дітей та перспективи саме їхнього розвитку. Індивідуальний підхід до кожного учня, урахування темпераменту, особистих якостей, конкретних сімейних обставин тощо.

2. **Принцип поваги до особистості дитини,** до її почуттів, здібностей та потенційних можливостей. Педагог уникає способів мотивації навчання, що звертаються до егоїзму, честолюбства та страху.

3. **Принцип цілісного охоплення природи людини** – принцип побудови освітнього процесу на основі антропологічної науки про цілісність психічного, духовного і фізичного єства людини та розуміння органічних метаморфоз.

4. **Принцип вікової відповідності.** Закони духовного і фізичного розвитку, процеси, зміни, які відбуваються у внутрішньому світі дитини, слугують головними орієнтирами освітньої діяльності.

5. **Принцип різнобічності й гармонійності:** ідея гармонійного поєднання факторів розвитку інтелектуальних, почуттєвих та вольових якостей особистості.

6. **Принцип наступності** означає проходження ряду етапів, протягом яких поступово ускладнюються й урізноманітнюються зміст та напрями розвитку тих утворень, які загалом складають цілісну систему характеристик особистості.

7. **Принцип пов'язаності з життям:** навчання повинно мати практичне спрямування, діяльнісний підхід, виховна та навчальна робота повинні мати постійний зв'язок з реаліями і ритмами оточення.

8. **Принцип обов'язкового почуттєвого переживання** передбачає поєднання пізнавального та емоційно-вольового опрацювання дітьми матеріалу, що подається. Шлях до поняття йде через почуттєві переживання у дітей, які пробуджує педагог за допомогою власних художніх здібностей.

9. **Принцип педагогічної свободи вчителя:** творче використання освітніх програм, свобода у виборі навчального матеріалу, що відповідає особливостям конкретного класу й тим проблемам, які прагне вирішити педагог.

Вальдорфська освітня програма побудована із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі. Сукупність навчальних предметів, їх дидактична узгодженість для певних періодів розвитку дитини лежать в основі «горизонтальної освітньої програми», яка за своїм задумом спрямована на визначення взаємозв'язків між предметами. Зміст такої «горизонталі» та дидактичні особливості навчання визначаються віковими особливостями учнів. Проте головним орієнтиром для вчителя є особистість конкретного учня / учениці, відповідно до рівня розвитку його / її інтелекту, емоційно-вольової сфери, темпераменту тощо.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

РОЗДІЛ III. Загальний обсяг навчального навантаження

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1,2-х класів Закладу освіти складає 1680 годин/навчальний рік: для 1-х класів - 805 годин/навчальний рік, для 2-х класів - 875 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у Таблиці 1.

Розділ IV. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»).

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Розділ V. Перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок освітніх галузей

Вальдорфська т освітня програма використовує освітні галузі відповідно до тих, що надані Державним стандартом початкової освіти:

Мовно-літературна:

1.1. Українська мова і література, мови і літератури національних меншин

1.2. Іншомовна освіта

Математична

Природнича

Технологічна

Інформатична

Соціальна і здоров'язбережувальна

Громадянська та історична

Мистецька

Фізкультурна

Освітня галузь «Мовно-літературна» у Вальдорфській типовій освітній програмі реалізується через інтегрований курс «Головний урок» (наскрізна складова

та епоха «Письмо та читання») та навчальні курси «Іноземні мови» (англійська та німецька). Мета та загальні цілі Мовно-літературної освітньої галузі реалізуються також шляхом інтеграції мовно-рецитативних вправ, слухання історій та усного переказування, комунікативних вправ та інтерактивної взаємодії, мовної творчості (з дотримання норм української мови), ознайомлення з літературними творами тощо в інші інтегровані навчальні курси.

Освітня галузь «Математична» реалізується через інтегровані курси «Головний урок»: епохи «Математика» та «Малювання форм», а також частково інтегрується в інші навчальні курси.

Освітня галузь «Природнича» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях через спостереження за природою, проекти, практичні заняття, екологічні акції, вивчення поетичних та прозових творів тощо шляхом інтеграції.

Освітня галузь «Технологічна» реалізується через навчальні курси «Рукоділля», «Живопис та ліплення» та наскрізно в інтегрованому курсі «Головний урок».

Освітня галузь «Інформатична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок роботи з інформацією, опису логічних, послідовних дій, презентації власних ідей та/або результатів своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо. Формування навичок роботи з цифровими пристроями та викладання інформатики як навчального предмету у Вальдорфських школах світу починається в 9 класі, що пов'язано з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі) (Додаток 1).

Освітня галузь «Соціальна і здоров'язбережна» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості, втілюються в проектній та позакласній діяльності.

Освітня галузь «Громадянська та історична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях, через вивчення історію родини, міста, країни, долучення до родинних і шкільних традицій, підготовки до свят року, участь у громадських, шкільних, міжшкільних проєктах, позакласних та виховних заходах тощо.

Освітня галузь «Мистецька» реалізується навчальними курсами «Живопис та ліплення», «Музика», «Євритмія» та пронизує наскрізно усі навчальні курси: як інтегрований курс «Головний урок», так і ритмічно повторювальні заняття.

Освітня галузь «Фізкультурна» реалізується навчальними курси «Рухливі ігри» та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Євритмія» (Мистецтво руху). Окрім цього, рухово-ритмічні вправи є складовою ритмічної частини «Головних уроків» та ритмічно повторювальних занять.

Вальдорфська освітня програма передбачає наявність у навчальному плані початкової школи, що працює за вальдорфською педагогікою, «Додаткового уроку», де вчитель / вчителька, відповідно до освітніх потреб учнів, організовує заняття, що супроводжують тематику «Головних уроків», підготовку проєктів, репетиції вистав та інших творчих заходів, використовує час на навчальні екскурсії тощо.

Години варіативної складової можуть бути використані на підсилення окремих предметів навчального плану або на проведення індивідуальних та групових занять.

Розділ VI. Форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку, екскурсії, подорожі, спектаклі, квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Розділ VII. Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчального плану та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища Закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма закладу початкової освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

На основі освітньої програми складається та затверджується навчальний план Закладу освіти, що конкретизує організацію освітнього процесу.

Таблиця 1
до Освітньої програми

Навчальні курси	1 клас	2 клас
Головний урок, в тому числі:	350	350
- наскрізна частина	120	120
- математика (епоха)	80	80
- письмо та читання (епоха)	105	105
- малювання форм (епоха)	45	45
Іноземна мова	105	140
Живопис та ліплення	70	70
Рукоділья	70	70
Музика	70	70
Евритмія	35*	35*
Рухливі ігри	70*	70*
Додатковий урок**	35	70
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	805	875
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня	20 / 700	22 / 770